

Det här materialet har tagits fram av Ipsen i samarbete med Johanna Blom, fysioterapeut.

Behandlingsinformation

till dig som har spasticitet

och som får Dysport



Den här behandlings-
informationen är till dig som har
fått läkemedlet Dysport
ordinerat för behandling av
spasticitet.

Här kan du läsa om vad spasticitet
är och hur det yttrar sig. Även om
behandling med Dysport, träning
och hjälpmedel.

Läs både den här broschyren
och bipacksedeln som finns
i förpackningen eller på
fass.se.

Innehåll

4

Vad är
spasticitet?

5

Så yttrar sig
spasticitet

5

Problem vid
spasticitet

6

Så fungerar
Dysport

7

Mål att uppnå
med Dysport

8-9

Biverkningar

10

Ortoser och
hjälpmedel

10

Rörelseträning
i samband med
Dysport

10

Patient-
organisationer

11

Anteckningar

Kort om spasticitet

Vad är spasticitet?

Spasticitet innebär att muskler aktiveras ofrivilligt. Muskelaktiveringen är oftast ihållande, men ibland också i form av upprepade ryckningar eller kramper. Spasticitet kan uppkomma vid olika sjukdomar och skador i ryggmärg eller hjärna, som till exempel stroke, cerebral pares (CP), multipel skleros (MS), ryggmärgsskada (SCI) och traumatisk hjärnskada (TBI). Dessa sjukdomar kan också ge förlamningar, koordinationsproblem, muskeluttröttnings och känselpåverkan. Symtomen tillsammans kan ge en komplex bild. Spastisk förlamning drabbar ena sidan av kroppen, båda benen eller hela kroppen beroende på var i nervsystemet skadan sitter och hur stor den är.

Vi har normalt ryggmärgsreflexer, som gör att benet automatiskt rycks undan när vi trampar på något vasst, handen dras bort när vi lägger den på en het platta eller benet sparkar till när läkaren slår med reflexhammaren på vår knäse. Till dessa reflexer går hämmande och förstärkande banor från hjärnan med uppgift att ställa in reflexerna till en lämplig nivå. När det uppstår en skada på de hämmande banorna försvinner hämningen av reflexsystemet och reflexerna blir i stället överaktiva. Detta kan ske vid tillstånden som nämnts ovan och är en av grunderna för spasticitet.



Spasticitet innebär att muskler aktiveras ofrivilligt.

Så yttrar sig spasticitet:

Spasticitet kan ge upphov till:

- spända muskler i förkortade positioner
- snabba upprepade ofrivilliga rörelser (klonus) i fot, hand eller knä
- ryckningar, spasmer, i armar och/eller ben
- specifika avvikande sitt-, ligg- och/eller gångmönster
- ofrivillig spänning i en kroppsdel när du anstränger en annan
- samtidig muskelspänning i motsatta muskler vilket leder till låsning i den aktiva rörelsen.

Problem vid spasticitet

Spasticitetsgraden varierar mellan olika personer, från lätt muskelspänning i en kroppsdel till uttalad begränsande spasticitet i hela kroppen. Därmed blir också konsekvenserna väldigt olika.

Vanliga problem som förekommer vid spasticitet är:

- nedsatt förmåga att använda den drabbade kroppsdel, att det exempelvis är svårt att gripa med handen
- svårigheter att förflytta sig och försämrade gång
- svårigheter med påklädning och skötsel av hygien
- otillfredsställande ligg- och sittpositioner
- smärta och kramper
- spastisk urinblåsa som tömmer sig reflexmässigt
- komplikationer i form av permanenta felställningar (kontrakturer), trycksår, andningsbegränsning och fall
- dålig nattsöm på grund av något/några av problemen ovan.

Behandling med Dysport

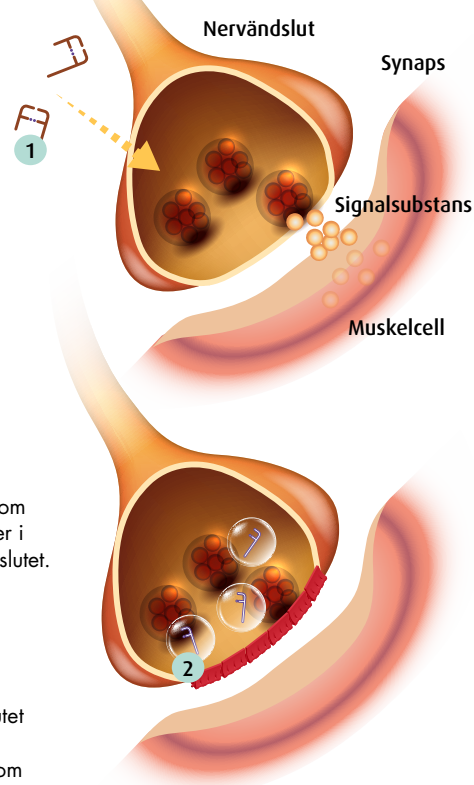
Så fungerar Dysport

Botulinumtoxin har använts som läkemedel sedan 1970-talet. Botulinumtoxin produceras av bakterien *Clostridium botulinum* som i renad och mycket försvagad form används bland annat i det receptbelagda läkemedlet Dysport.

Dysport injiceras i de drabbade musklerna för att behandla spasticitet. Läkemedlet ger effekt genom att impulserna mellan nerven och muskeln blockeras på kemisk väg. Muskeln försvagas och överaktiviteten, det vill säga spasticiteten, dämpas. Man gör alltid en noggrann avvägning av vilka muskler som ska injiceras och hur stor mängd Dysport som ska injiceras för att få önskad effekt utan att musklerna blir så pass försvagade att deras funktion påverkas.

För att lokalisera rätt muskel att behandla använder sig läkaren av EMG eller ultraljudsteknik. EMG är en teknik för att registrera den ofrivilliga muskelaktiviteten. Ultraljud används för genomlysning av vävnad.

- 1 Botulinumtoxin typ A som injiceras i muskeln eller i huden tas in i nervändslutet.
- 2 Botulinumtoxin typ A förhindrar att signalsubstansen acetylcholin frisätts från nervändslutet och därmed minskar antalet nervimpulser som når muskeln.



Mål att uppnå med Dysport

Spasticiteten behandlas bara när den ger problem. En del personer har till och med nytta av sin spasticitet för att stå eller för att hålla ett grepp. Det är viktigt att du som behandlas, medföljande anhörig och behandlande team är överens om syfte och mål med behandlingen, som oftast utgörs av både injektioner och anpassad träning. Du kan läsa mer om träning längre fram i broschyren.

Målet med behandlingen sätts utifrån varje enskild person och kan till exempel vara att förbättra gångförmågan eller förflyttningarna, öka användningen av arm och hand, underlätta i hygien och påklädning, minska spänningar/kramper/smärta, förhindra utvecklingen av felställningar eller förbättra ligg- och sittpositioner. Behandlingseffekten bör utvärderas för att man ska kunna bedöma om man ska fortsätta att ge injektioner och om några förändringar behövs göras. Man kan till exempel behöva se över vilka muskler som ska injiceras och om dos behöver justeras.

Du ska fortsätta att träna och att göra dina övningar som vanligt efter injektionerna.

Att tänka på

I ett spasticitetsteam kan läkare, fysioterapeut, arbetsterapeut, sjuksköterska och ortopedingenjör ingå. Berätta alltid vilka andra vårdaktiviteter som pågår när du träffar läkare eller fysioterapeut, så att vårdaktiviteterna kan samverka och inte motverkar varandra.

Biverkningar

Liksom alla läkemedel kan Dysport ge biverkningar, men det behöver inte drabba alla användare.

Ta omedelbart kontakt med läkare om du har problem att svälja eller att tala eller om du får problem med att andas med eller utan svullnad av ansikte, läppar, tunga och/eller hals, rodnad av huden eller kliande hudutslag (nässelutslag). Detta kan betyda att du fått en allergisk reaktion mot Dysport.

I tabellen finns de biverkningar som har rapporterats vid användning av Dysport hos vuxna.

Tala med läkare innan du använder Dysport:

- om du har svälj- eller andnings-svårigheter
- om du har problem med nervimpuls-överföringen t.ex. myasthenia gravis (kronisk muskelsjukdom)
- om du har utvecklat en bestående muskelförkortning (fixerad kontraktur)
- om du har förlängd blödningstid, infektion eller inflammation på det föreslagna injektionsstället.

Prata med din läkare om du misstänker att du har biverkningar av Dysport.

* Biverkningarna är uppdelade i följande intervall:
Mycket vanliga kan förekomma hos fler än 1 av 10 användare
Vanliga kan förekomma hos upp till 1 av 10 användare
Mindre vanliga kan förekomma hos upp till 1 av 100 användare
Sällsynta kan förekomma hos upp till 1 av 1000 användare
Har rapporterats förekommer hos ett okänt antal användare.

Indikation (vad du behandlas för)

Muskelspasmer i arm och skuldra

Muskelspasmer i benet

Muskelspasmer i hals och nackregionen

Muskelspasmer i ögonlocket

Generellt för alla indikationer

Biverkningar*

Mycket vanliga

Vanliga

Mindre vanliga

Sällsynta

Har rapporterats

Muskelsvaghet, smärta i muskler och skelett, smärta, rodnad eller svullnad vid injektionsstället, kraftlöshet, trötthet, influensaliknande sjukdom, smärta i händer och fingrar

Sväljsvårigheter

Sväljsvårigheter, muskelsvaghet, muskel-smärta, kraftlöshet, trötthet, influensaliknande sjukdom, smärta, blåmärke, utslag eller klåda vid injektionsstället, fall

Sväljsvårigheter, muntorrhet, muskelsvaghet

Huvudvärk, yrsel, försvagade ansikts-muskler, dimsyn, nedsatt synskärpa, röstförändringar, andningssvårigheter, nacksmärta, smärta och stelhet i muskler och skelett, smärta i armar och ben

Dubbelseende, hängande ögonlock, illamående, muskelförtvining, störd käkfunktion

Aspiration (besvär med inandning)

Hängande ögonlock

Försvagade ansiktsmuskler, dubbelseende, torra ögon, ökat tårflöde, ögonlocks-svullnad

Ansiktsförlamning

Ögonmuskel-förlamning, inåtvikning av ögonlocks-kanten

Lokal muskelsvaghet, kraftlöshet, trötthet, influensaliknande sjukdom, smärta/ömhet vid injektionsstället

Klåda

Förlust av muskel-massa, hudutslag

Känselförlust

Träning, hjälpmedel & stöd

Ortoser och hjälpmedel

Spastiska förlamade muskler blir lätt förkortade. Utan regelbundet rörlighetsuttag finns risk för bestående felställningar (kontrakturer). Om du har kraftig spasticitet och har svårt att själv göra töningsövningar, kan det vara bra med en ortos. Det är en slags skena som håller fingrar, handled, armbåge eller fotled i uttöjt läge. En fotledsortos kan även bidra till att minska fotens släpning vid gång, en knäortos att stabilisera knät och en handledsortos att underlätta ett grepp. Fysioterapeut (sjukgymnast), arbetsterapeut eller läkare kan skriva remiss till ortopedteknisk enhet för beställning och utprovning av ortoser, skoinlägg eller anpassade skor.

För att det dagliga livet ska fungera har många personer med spasticitet behov av gång- eller förflyttningshjälpmedel och/eller rullstol. Fysioterapeuten eller arbetsterapeuten kan hjälpa dig med detta.

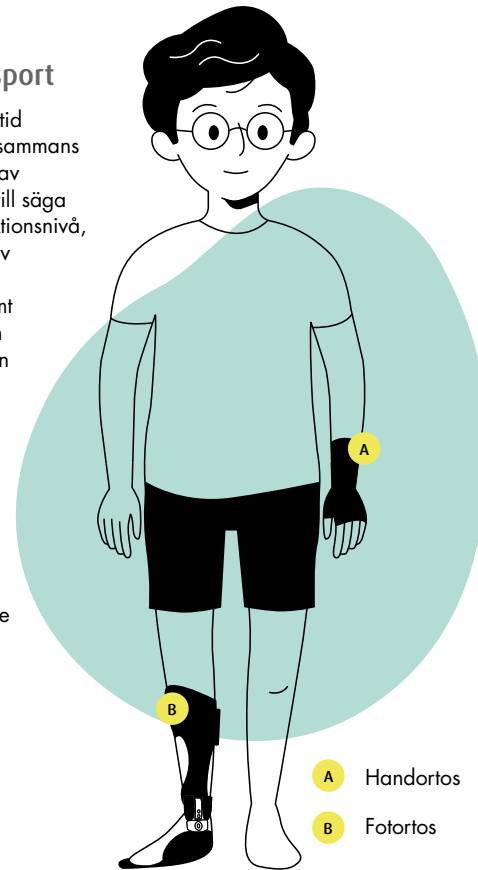
Rörelseträning i samband med Dysport

Dysportbehandling bör så långt det är möjligt alltid kombineras med rörelseträning. Du kan träna tillsammans med en fysioterapeut/arbetsterapeut, med hjälp av eventuella assistenter och som egenträning, det vill säga själv hemma. Denna träning kan, utifrån din funktionsnivå, bestå av förflyttnings- och gångträning, träning av dagliga aktiviteter, aktiva rörelser, styrketräning, belastningsövningar, dämpning av spasticitet samt stretching. Fysioterapeuten hjälper dig att ta fram ett program. Övningarna och målen för träningen anpassas efter dina fysiska, kognitiva och sociala förutsättningar.

Patientorganisationer

Det finns flera olika organisationer där man kan söka stöd och få möjlighet att träffa andra i samma situation.

- STROKE-Riksförbundet – strokeforbundet.se
- Neuro (neuroförbundet) – neuro.se
- Spinalis – spinalis.se
- MS sällskapet – mssallskapet.se



Anteckningar

Dysport® (*Clostridium botulinum toxin typ A hemagglutinin komplex*). Pulver till injektionsvätska, lösning, 300 och 500 enheter (E). Dysport är ett läkemedel som blockerar överföring av nervimpulser till muskeln eller svettkörtlarna varvid krampen i muskeln minskar eller svettproduktionen minskar. Dysport används vid behandling av: muskelspasmer i arm och skuldra hos vuxna, muskelspasmer i benet hos vuxna med spetsfotställning, muskelspasmer som leder till spetsfotställning hos barn över 2 år och därmed besvär med att gå, muskelspasmer i armarna hos barn som är 2 år eller äldre med cerebral pares, muskelspasmer i hals- och nackregionen hos vuxna, muskelspasmer i ögonlocket eller i ansiktet hos vuxna, vid symtomlindrande behandling av omåttlig svettning i armhålorna, som försvårar dagliga aktiviteter och som inte påverkas av lokal behandling och för behandling av urinläckage (urininkontinens) hos vuxna som beror på problem med urinblåsan förknippat med ryggmärgsskada eller multipel skleros, till patienter som regelbundet utför självkateterisering (ren intermittent kateterisering, RIK). Försiktighet ska iakttas innan användning av Dysport till patienter som har svälj- eller andningssvårigheter, har problem med nervimpulsöverföringen t.ex. myasthenia gravis, har utvecklat en bestående muskelförkortning (fixerad kontraktur), har förlängd blödningsstid, infektion eller inflammation på det föreslagna injektionsstället eller om musklerna på det föreslagna injektionsstället visar tecken på muskelförtvining.

Institut Produits Synthèse (IPSEN) AB, Färögatan 33, 164 51 Kista. Uppdaterad 2022.

LÄS NOGA BIPACKSEDELN SOM FINNS I FÖRPACKNINGEN. DEN INNEHÅLLER MER INFORMATION OM DETTA LÄKEMEDEL.



Institut Produits Synthèse (IPSEN) AB, Färögatan 33, 164 51 Kista, Sweden. Tel: 08-451 60 00 www.ipsen.com

DYS-SE-000214 September 2021

